

Etatsraad Andreas Charles Teilmans Selvskildring.

Meddelt af **Louis Bobé.**

Andreas Charles Teilman, hvis Selvbiografi meddeles her efter en i Nørholms Arkiv bevaret Nedskrift, arvede 1749 efter sin Fader, Amtmand over Lundenæs og Bøvling Amter Etatsraad Christian Teilman, Gaardene Nørholm, Lunderup og Agerkrog, som han forbedrede paa mange Maader, dels ved at opdyrke store Hedearealer, dels ved at opføre Nybygninger. Skønt han overfor sine Bønder var en human Godsherre og allerede 1767 i en Pjece udtalte sig for Stavnbaandets Løsning, optraadte han i Literaturen som en ligesaa slagfærdig som behændig Modstander af Bestræbelserne for Landboreformerne, særlig bekæmpede han Tanken om Hoveriets Ophævelse. Teilman optoges 1751 i Adelsstanden, blev 1777 Etatsraad og oprettede Nørholm til Stamhus i 1790 men døde allerede 27. Juli s. A. Den sidst afdøde Besidderinde af Nørholm, Forfatterinden J. K. Rosenørn-Teilman lod i Anledning af Hundredaarsdagen for hans Død i Nørholms Have afsløre en Mindestøtte over ham med følgende, sikkert træffende valgte Citat af Holger Drachmann som Indskrift:

Den Bygherre var nok en gammeldags Mand,
Grundigt og godt var hans Mærke.

Teilmans Levnetsberetning er, som det fremgaar af nedenstaaende Brev, nedskrevet paa Foranledning af den nationaløkonomiske Forfatter, Præsten i Skjellinge paa Fyen Otto Didrik Lütken (1713—88) i Henhold til Anmodning fra Rektor Hans Christian Saxtorph i Roskilde, til hvis lærde Skole han har skænket Stipendier og hvor hans Portræt endnu findes. Om A. C. Teilman og hans Slægt henvises til Bj. Teilman, Stamtavle over Slægten Teilman(n).

Høyædle og Welbaarne Hr. Eåtats-Raad
Min høytærede Velyndere!

Det er nu 3die Gang, at jeg, hvis Skrøbelighed og befrygtede Dødsfald saa ofte har sat 3de elskværdigste Hustruers Øyne i Vand, maae mælde mine Venner det Tab af en troefast og retsindig Ægtefælde. Efter en recidiv af 4 Dages Varighed hensov hun i Herren d. 27de Julij i sit Alders 57de Aar.¹⁾

Hendes Lidelser og i afvigte Aar udstandne ynkelige og varige Sygdom vare mig utaaelige. Men Skilsmissen, da den icke kand være ret varig, haaber og beder jeg, at den Herre, der har saaret, giver nogenlunde Kraft til at bære.

Min Søn, som kom over for at holde Bryllup, spurgte sin Moders Død i Odense, og fandt sin Sviger-Fader dødssyg. Den 1ste Aug. fulgte hand sin Moder til Graven, den 7de holdt hand Bryllup, og den 15de fulgte hand Sviger-Faderens Liig. — Saaledes vorder gierne den verdslige Glæde med fordoblet Sorrigt afvexlet.

¹⁾ Lütkens tredje Hustru Margrethe Schandorff, f. Suhr. Om de øvrige ovfr. nævnte Personer se Biogr. Lex. X 554 f., 557.

Saa ubehagelig, som den paa nogen Tiid indløbne Tidende om Deres Velbaarenheds svage Helbred har været mig, saa kiert var det mig igien i Deres Velbaarenheds sidste meget ærede at tillæse mig Deres Forhaabning om god restitution, den jeg, som veed at sette Priis paa Helbred, med indstændigste Bønner Dem uafsladelig skal tilbøde.

Da Hr. Rector Saxtorph i Roeskilde, som er gift med min sidste sl. Hustrues Søster-Datter, ved Samtale med min yngste Søn som freqventerer Skolen, erfarede, at jeg havde Kiendskab til Deres Velbaarenhed og vidste Deres caracteer og Boepæl, saa er jeg ombedet, at andrage følgende hands Begiering: 1. at Deres Velbaarenhed vilde meddele ham sit Vita og 2. tilstille ham ved Leylighed Deres Portrait, for paa Skolens Bekostning at lade det afcopiere, med mindre Deres Velbaarenhed skulde have en Copie, den De vilde forære Skolen. For at opfylde den Pligt, som sidste Skole-Forordning ham paalegger, da Deres Velbaarenhed skal have givet et anseeligt Legatum til Skolen, er det, hand tildrister sig med saadan Begiering at incommodere.

Da min Søn nu tager /: ventelig den sidste:/ Afskeed fra mig, saa vil jeg, nest den aldmægtiges Førelse, paa det indstændigste have ham Deres Velbaarenheds bestandige Bevaagenhed udbedet, og i saadan Forsikring og uafsladelig Forynskning, at Deres Velbaarenheds mod mig og mine i saa høy og besynderlig en Grad udviiste Godhed overflødig, af Gud maae vorde belønnet, henlever jeg med lige Høyagtelse og Hengivenhed

Deres Velbaarenheds
ydmyge og tjenstskyldigste Tienner

Otto Lütken.

Schiellerup d. 16de Aug. 1778.

CURRICULUM-VITÆ

indsendt til Hr. Lütken efter Hr. Rector Saxdorffs
Begiering m. v.

1778.

1723 i December Maaned er Andreas Charles Teilman a n n født paa Skrumsager, en Herregaard i Bork-Sogn, Lundenis Amt. Dagen vides ikke, ei heller kan derom faaes Oplysning, siden Døbe-Bogen, faae Aar efter, brændte med Præstegaarden, hvor den giemdes. Hands Fader var Christian Teilmann, EtatzRaad og Amtmand over Lundenis og Bøflings-Amter. Moder, Christine Marie Reenberg, en Dotter af vor bekiendte Poet, JustitzRaad og Lands Dommer Tøger Reenberg til Ristrup. Indtil 1738 nød hand information hiemme i sin Faders Huus, under en Student, nafnlig Johannes Hiort fra Ringsted, som siden blev Hospitals-Forstander i Ringsted, og nu ny-ligen i dette Aar, 1778, er død. 1738 ved St. Hanses satte hands Fader ham i Roskilde latinske Skole, hvor hand kom i Mester-Lectie,

og hørde Rector Bernhardus Schnabel og Conrector Ring, indtil St. Hanses 1740, da hand af Rector Schnabel ved Testimonium, hvoraf herved følger Gienpart, blev demitteret til Academiet, hvor hand strax efter tog Depositiz, 1741 Examen philosophicum og Baccalauri-Graden og, saavidt vides, 1743 Examen theologicum, hvorefter hand, for at efterkomme sin Faders Villie, prædikede for Demiss under Hr. Doctor Wøldike, hvis collegia theologica hand havde hørt, som var den eneste Gang, hand, enten før eller siden, har præket. Nogle Aar efter, da det juridiske studium begyndte hos os at cultiværes, og, fornemmelig, ved Hr. Professor, nu Geheimeraad, Stampes Flid og Talenter var kommen i Veiret og for Orde, fik hand Lyst, dertil at applicere sig, som hands Fader og tillod. En Lyst, som hand længe havde havt, men, Aar efter andet, opsat, indtil den ny Lovbog, som den Gang var i Gierde og hver Gang ventedes, maatte udkomme, som hand, der hidtil havde været fremmed i den gamle, beqvemmeligen og med det samme kunde have giort sig bekjendt. Endelig aabenbarede hand dette sit Forset for Hr. Geheimeraad Stampe, og udbad sig hands Raad, om derefter længere Opsettelse skulde tages. Men Geheimeraad Stampe raadde ham, klogeligen, derfra, og forestilde, at om end en ny Lovbog udkom, blev den Danske jurisprudentz dog den samme. Udfaldet visde og, at Opsettelsen lidet vilde have nyttet, da den forventede ny Lovbog er, som man veed, endnu ikke udkommen.

Hand lagde derover strax Haand paa Verket, og fra Mikkels 1747 til Paaske 1749 hørde bemelte Hr. Geheimeraad Stampe, saavel publice, som privatim og privatissime, over Jus Romano-Germanio-Saxonicum, Danico-Norvagicum, Jus criminale, Jus naturæ et Gentium. Da hands Fader døde d. 2. Januar 1749, og hands Nærværelse udfodredes hiemme, maatte hand afbryde sine Studeringer ved Academiet, tog sin publikè juridiske Attestatz under de Herrer Professorer Kofoed og Stampe, hvis cursum juridicum hand vel engang havde hørt, men, endnu eengang, gierne gien-taget, dersom ovennævnte Hindring ikke var kommen imellem. Ved alle fornævnte Examina havde hand den Held, altid at naae den bedste Character. 1749 ved St. Hanses fik hand udi sin Lodd, efter sin Fader, ved Lodkastning mellem sine Sødskende og sig, de tvende Hovedgaarde Nørholm og Lunderup, dog ikke uden anseelig Gield. 1751 d. 31. Martz blev hand, tilligemed sine Brødre, EtatzRaad Tøger Teilmann paa Endrupholm og Justitz-Raad Morten Teilmann paa Ristrup, under et og det samme Patent, nobiliteret. 1777 d. 17. April Etatz Raad. Fra 1750 har hand, ugift, bestandig opholdt sig paa foreskrevne sit Gods, og ladet sig være angelegent samme at forbedre, ligesom og Gaardene, som vare meget forfaldne og havde været ubeboede af deres Eiere, i de

seneste 100 Aar, at opbygge. Til den Ende anlagde hand 1754 et Teglblænderi, som var det første der i Egnen. Derved hand, siden den Tid, med Forandring af Stedet, paa bar Bond, foruden Benyttelse af det gamle, af ny Grundmuur har opbyggt hele Lade-Gaardene paa begge Gaardene, endeel af Borregaarden paa Nørholm, samt en stor Deel Fag Huse paa Bønder-Godset. Fra Rode af forfrisket og fornyet de Nørholm tilliggende 5 Kirker, 1 Korn og een Stampe Mølle. Naar sammenlægges, hvad hand imidlertid bygt haver, har hand, foruden Kirkerne og Møllernes Istandsettelse, af ny Grundmuur, paa Gaardene og Godset, sat i et og alt 445 Fag Huus, og desuden, paa Godset, af ordinær Bindings-Verk, dels med leerslagene, deels med murede Vegge, omtrent 300 Fag. Endnu er hand i Færd med at tilbygge Resten paa Nørholms Borregaard, 72 Fag. Til Fundament under Husene, under Skierveggene, som alle ere af Grundmuur, Til Tiller eller Stand bag Hestene eller Qvæget, Til Dørsteen eller Dørterskelen i Ladegaardene, Til Trappe-Steen, til Fold- og Leed-Pæle, Til Salt-, Vand- og Svine-Truge m. v. har hand af Marken ladet hiemføre, kløve og tilhugge ongeføhr en 6000 Cubic Fod, som giør 1500 Læs, Kampsteen. Deriblandt en Steen, der laae ved Bekke i Colding-Huus-Amt, lang 9 Alen, paa sine Steder bred 6, tyk 5 Alen, udgiorde omtrent 150 Læs. Samme Steen skal, efter almindelig Tradition blandt Bønderne der i Egnen, af Kong Harald være til det Sted, hvor den laae, flyttet fra det Vestre-Hav, men der forladt, da hand sammesteds fik Tidende om Rigets Opsigelse, og følgelig maa være den samme, som Holberg omtaler i sin Danmarks Historie, Tom. 1 pag. 88, som vore Kiæmpe-Viser, der ere bekjendt blandt Bønderne, og omqvæde. Bønderne vare og af den faste Formodning, at under Steenen giemdes en Skat, hvorover Bonden, som Ageren, hvorpaa Steenen laae, tilhørde, forbeholdte sig, da hand solgte Steenen, hvad under den maatte ligge. Nu hændte det sig, at blandt de Redskaber, som Steenkloveren til Steenens Forarbeidning havde faaet med sig fra Nørholm, befandtes og en meget stor Jern-Greeb, som var kommen fra Norge, og der bruges til at opvelte store Steen af Jorden med. Strax gik Ordet, at denne var en Kiæmpe-Greeb, og at den var funden under Steenen. Bonden indfandt sig uden Ophold, og ved 2de Mænd lod sin formlige Paastand efter Aftalen fremsette. — Avlingen ved fornævnte sine Gaarde har hand og meget forbedret, og det saaledes, at begge Gaardene, paa den samme Eiendom, kan græsse og føde meer end dobbelt saa meget, som ved hands Tiltrædelse til Gaardene, hvilken Aulingens Formerelse tilskrives tildeels Mergelens Brug, som hand der i Egnen, efter adskillige gjorte Forsøg, først har indført, og som nu, efter Haanden, af mange er optagen. I dette sit Arbeide har hand meget været hindret af

jevnlige Sygdomme. Fra sin Ungdom af har hand været af et svageligt Helbred; endog fra sine 18 Aar været plaget med idelige Diarrhoer. 1753 laae hand en 3 Uger ved Sengen af Anden Dags Feber; videre kom det ingensinde. Ingen videre Sygdom eller Senge-Leie før 1757, da hand d. 24 Nov: faldt i en Svaghed, som begyndte med hæmorrhoides coecæ og faldt ud til Gikt under de høire Ribben, som gik til Inflammation. Denne sidste Sygdom holdt ham ved Sengen, uden synderlig Haab til Livet, i 10 Uger, og inden Døre omtrent 3 Fierdingaar. Nogle Aar efter laae hand ved Sengen i 3 Uger af Tand-Pine. 1763 af en hidsig Feber. Et Par Aar efter af en Forkiølelses-Feber. Herforuden har hand siden 1757, 2 à 3 Gange aarligen, været angreben af den Sygdom, som Tissot kalder Rhume, og er oversat ved Snue, som dog ingensinde har drevet ham til Sengs, men holdt ham inden Døre, 8 à 14 Dage til 3 Uger undertiden. Siden 1767 forbedrede hands Helbred sig meget. Ingen Sygdom eller Svaghed, uden ovennævnte Rhume, eengang om Aaret, og stundom kuns eengang hver andet Aar, og undtaget, at hand 1772 fik Gikt i Vorterne paa begge Bryster, der gik til en let Inflammation, som hand, uden at komme til Sengs, forvandt i en Tid af 7 Uger. Som Helbredets Forbedring bidrog navnlig siden 1778, da hand d. 5. Jan. blev angreben af sin sædvanlig Rhume, og da hand efter 3 Ugers Forløb deraf var kommen sig, faldt d. 3. Febr. i en Recidiv, som d. 10. Febr. satte sig til Gikt under de høire Bryst- og Ribbeen, paa samme Steder som for 20 Aar forhen, dog uden Inflammation. Denne Svaghed, som i en sygelig Tilstand, dog oven Sengen, holdt ham i Stuen indtil Juni Maanedes Begyndelse, satte atter hands Helbred i Vanmagt, som hand endnu ikke har forvundet. En Lykke har det været for hands Arbeide, at hands Sygdom altid, eller for største Delen, have indtruffet om Vinteren, den sædvanlig Regierings-Tid for Gikt, som egentlig og nu har været Grunden til alle hands Sygdomme.

Ved at staae tilig op om Morgen, være idelig i Arbeide, spise tarvelig og lidt, fornemmelig om Aftenen, ride ude 3 à 4 Timer om Eftermiddagen, befinder hand sig bedre, end ved alle Medicamenter, hvoraf hand slet ingen bruger, siden hand ved dem sielden har sporet Forbedring, men, undertiden, snarere Forverring.

1778 d. 7. September.
